

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De veneratione || sanctor[um] libri duo Judoci
Clich-||touei. Neoportue[n]sis. excelle[n]tissi-||mi
Parisiensis academiae Theologi**

Clicthove, Josse

Coloniae, 1525

VD16 C 4211

Sacrosancta[m] eucharistia[m], maiore ueneratione q[ua] sanctos,
honorandam esse, & cuiq[ue] sanctorum, pro suo gradu deferendum
honorem XVI

urn:nbn:de:hbz:466:1-36172

De ueneratione Sanctorum.

festus sanctorum, quod in illo studeant totam suam mentem, per syncerum dilectionis actum, in deum conuertere, illumque in spiritu & ueritate adorare, enituntur itidem, ipsi, pio inhaerere amore, susceptorumque beneficiorum magnitudinem pariter & multitudinem in animum reuocare ac de illis gratias eidem agere, imo eo die ad peculiarem dei cultum instituto, elaborent quod bono in deum affectu sunt animo, singularia impendere deo obsequia, feruente ac diligenter studio, quod summam eius maiestatem decet, cui prosternunt humiles, & a qua peccatorum (discussis suorū cordium penetralibus) ueniam exposcunt beneque deinceps uiuendi gratiam. Quae quidem pietatis officia, non ita frequenter in festis sanctorum deo solent exolui, quod his, dies dominicus est peculiariter designatus.

¶ Sacrosanctam eucharistiam, maiore cultu quam sanctos honoranda esse & cuiusque sanctorum pro suo gradu deferendum honorem. Cap. XVI.

DEinde nos acriter premunt hostes & decimosexto hoc cauillo, sic aggrediuntur. In sanctorum uenerationibus multae committuntur irreligiositates, uanaeque obseruationes, ferme ad superstitionem quandam accedentes, indilcreta itidem obsequia, stulta pietate a multis imprudenter fieri solita. Exempli gratia, ante sanctorum reliquias & imagines suspendunt magnifica preciosaque donaria, auro argenteoque & gemis adornata, plurimi accedunt caeci. Ante sanctam uero eucharistiam in templis repositam (quod est sanctum sanctorum, & reliquis omnibus augustinus atque precellentius) ne unum quidem reponit donum, gratuito munere oblatum, & uix unus collucet caecus. Quod sane est magis honorare sanctos, quam deum ipsum & sacratissimum Christi corpus nobis in pignus aeternae uitae & perpetui monumentum amoris relictum. Sanctorum praeterea inferioris ordinis, interdum maior agit solenitas, celebrioreque campanarum sonitu organorum modulatioe, & uestimenterum ecclesiasticorum apparatiore ornatu, quam maiorum & sublimioris chori sanctorum, ab his quae sanctum putant pietatem, & id quidem propter aucupium pecuniae, & emolumentum ex ea celebritate colligendum. Vbi enim odor lucri nares affecerit & fului spes refulserit auri, nihil est quod solenitati illius sancti celebrandae desit, ut frequentiores ueniant oblationes ad aram, & proventus amplior inde metat. ¶ Quibus respondendum est uno pene uerbo

quod

LIBER SECVNDVS.

qđ & circa calcē p̄cedētis capitis est dictū, neminē scilicet eē,
q̄ diffiteat̄ in sc̄tōꝝ ueneratione, multa indiscrete, uane & irra-
tionabil̄ ab hoibus fieri posse, ob facillē ab ipso uirtutis medio
ad uitioꝝ extrema prolapsū, & nōnullis in locis (qđ summo
p̄re indolēdū est) fortasse aliq̄ cōmitti. Quē utiq; diligētī opa
getētū in ecclīa publicā administratiōe potestatēq; regimi-
nis, solícite extirpari deberēt ac cōuelli, ne latius serpat̄ & suf-
focēt bonū semē. Sūt em̄ obseruatiōes illæ uanæ, & supstitio-
ni (sicubi increuerint) admodū propinque, tanq̄ uepres, urti-
cæ & sentes aculeatæ, falce bifacuta authoritatis ecclīasticæ
penitus resecat̄, reuellēdæq; funditus, repurgādusq; dñicus
ager sarculo uigilantiæ ac seueritatis, ne ampli⁹ in eo succrescat,
aut pullulare sinat̄ hoc noxiū gramē. **V**erū qm̄ hæc oīa illegi-
timæ obseruatiōnū gn̄a, nō ex cōstitutiōis ecclīasticæ de ho-
norādis sc̄tis (q̄ absq; dubio bona est) radice nascūt̄, sed ex ab-
utiētū ijs q̄ recte sancita sunt p̄uersitate, suggestioneq; maligni,
q̄ (ut paulo añ dictū eū, & adhuc repetere nō piget) hoc su-
pleminauit zizania nocte, atq; supiecit bono semini, nunqd̄ p̄
pter inductas istas obseruatiōes iniq̄s, debet sustolli sc̄tā illa in-
stitutio de ueneratiōe sc̄tōꝝ frequētādā, & ut euellat̄ zizania,
nunqd̄ elaborādū est, ut semel eradicet̄ & triticū. Nequaquā ita
facto opus est, si sapim⁹, sed eruēdū tātūmodo est zizania, in
columni & itegro manēte tritico. Eni uero si abijciēda sunt oīa
q̄bus male uti cōtingit, q̄uis suapte natura sint ad bonū ordi-
nata, interdiciēdus tūc est hoibus diuitiæ, uini, & ferri oīmo-
dus usus, q̄ hæc plerūq; hūanæ prauitatis sunt instrumēta, &
ad malū p̄petrādū inducūt incautos, suntq; irritamēta malorū
Quinimo nullā ferme dederis ecclīasticā sanctionē, quā eadē
rōne nō opteret abrogari, q̄ rara est cōstitutio ad ecclīæ ritū
III ptinēs, quā hoīm neq̄tia et abusus nō uitiauerit, labefactauerit
atq; in obliquū detorsit. ¶ **V**eruntū q̄ in p̄sentis capitis ob-
iectione ab aduersarijs adducta sunt, sc̄dm̄ eorū s̄niam ad irra-
tionabilē spectātia sc̄tōꝝ cultū, nō oīqua; talia dñt̄ existima-
Cap. 17. ri; cū possint eadē recte fieri, & plerūq; ita fiāt. Eni uero circa
finē primi libri multifariā est oñsum, id cōmēdatione dignū
eē & admodū probādū, q̄ in sc̄tōꝝ honorē suspēdāt̄ in tēplis
præciosa

De ueneratione Sanctorum.

ſciola donatia, accendantq; lychni & cærei qm̄ hæc ipſa pia obſeqa, teſtificat ſyncæꝝ hoim affectū in ſctōs, erigūtq; liberius infirmū eorū animū & alacrius in deū, qm̄ p̄ hæc ſenſibilia ſigna tāq; adminicula qdā, ſubuehit infirmitas hūana in ſpūa-
le ſctōꝝ uenerationē, ac p̄ illā, deniq; in deū. **Q** aut eadē pietatis officia nō exhibeant paſſim ſacroſanctæ eucharistiæ, nō eā ob cauſam cōtingit, q̄ minoris dignitatis aut eminentiæ illa exiſtinet q̄ ſancti, aut qm̄ plus honorificetiæ ſctis impēdū cēſeat, q̄ ipſi ſanctiſſimo ſacramēto, ſed ad idipm̄ inſinuandū q̄ ſacraſſimæ eucharistiæ potiſſimū debeat cultus interior q̄ p̄ſternat hoim corda, humiliq; affuſa procūbat añ uiuificū il-
lud & ſalutare Chri corp⁹, adoratiā ipm̄ in ſpū & uitate, dñm & regē cœlorū in eo cū ſumma hūilitate ueneratiā. **H**ic ſane p̄cipuus eſt cult⁹, ipſi Chro in hoc admirabili myſterio de-
bitus, & in quē intētus eē debet oīno nō affectus, proiñ ſi mi-
nus exterioris ornat⁹ illi in donarijs aut cæreis exhibeat, nō ē illud protin⁹ reſhēdēdū, ne in exteriorē illo cultu, tota aut p̄-
cipua ueneratiōis ipſi ſumma cōſiſtere uideat. **Q**q̄ nō deſūt etiā alia, nihilo inferiora uenerationis ſigna, foris ſacraſſimo Chri corp⁹ ab hoibus exhiberi ſolita, interiorē illā ad digniſſi-
mū eucharistiæ ſacm̄ reuerētiā eorū, haud obſcure prodētia. **U**t nōnullis in locis cæreus ſp̄ ardēs, aut p̄petua lāpas, aſſidue añ ipm̄ ſctm̄ ſctōꝝ coruſcās, accēſa itidē tæda, cū e ſacrario p̄-
fert atq; oñdiſ p̄p̄lo ſctiſſimū corpus dñicū, q̄ tū primū extin-
guīt, qm̄ ruruſum ſuo in loco fuerit cū ſumma ueneratiōe repo-
ſitū. **D**emū cū idē ſalutiſeꝝ n̄ræ pegrinatiōis uiaticū, ad infir-
mū quēpiā deſerit, nō niſi collucēte cæreo, p̄cedēteq; tintina-
bulo, qd̄ hoies admoneat adoratiōis illi in uia ſuppliciter exhi-
bēdæ, p̄ plateas portat. **O**mitto & alia ſingularia honoris indi-
cia, q̄ cū ingēti deuotiōe exteri⁹ a p̄p̄lo, ipſi dño dñorū in hoc admirabili ſacro ap̄ diuerſa loca ſtudioſe impēdūt. **S**ed quas nūc dederis ſctōꝝ reliqas & ſacra corpa, qbus tāta deſerāt etiā exteriorē cultu honozū inſignia, aut qbus q̄tidiana ita ipēdāt (ut ſacroſanctę eucharistię, in ipſi⁹ miſſę celebratiōe) honoris obſeqa. **C**eterę eo uno uidēt hallucinari, q̄ in frōte capitis hu-
m̄us poſita obiectionē proponūt, q̄ autumēt exteriorib⁹ reue-

LIBER SECVNDVS.

retia signis tãtã sp ac talẽ debere rñdere interiorẽ ueneratiõ
 nẽ, atq; e diuerso, ut qbus plura ac maiora extrinseco appara
 tu exhibem⁹ honoris obsequia, eos interiore mētis affectu im
 pẽsius colamus, & qbus pauciora ac minora deferimus foris,
 eos etiã intus, minus ac lægudius honorem⁹. Verũ id lõge ali
 ter plerũq; se habet nõ sp interioris cult⁹ ad exteriorẽ æquus
 est & mutu⁹ rñsus, qñquidẽ augultissimũ eucharistiã sacm,
 exteriore ornatu donõꝝ ac careõꝝ, min⁹ interdũ q̃ sc̃tos (&
 citra rep̃hẽsionẽ) uenerat⁹ pplus ch̃rianus, interiore ṽo hono
 rificẽtia, illud reuera sup oẽs sc̃tos pie colit, qppe adoratiõ, so
 li deo debita. E diuerso in sc̃tis honorãdis nõnũq; ornatior ẽ
 apparatus ueneratiõis exterior, & lõge minor est (etiã sine no
 xa) cult⁹ animi penitior ac interior. ¶ Potro qd sc̃do propo
 sũt in hac obiectõẽ loco aduersarij, tãq; irrationabile & absur
 dũ, sc̃tos uidelicet inferioris ordinis, interdũ celebriore solẽni
 tate honorari a pp̃lo, q̃ q in supiore sunt cœli cõfessu, nõ etiã
 debet sp haberi indecẽs & indecoꝝ, potissimũ ubi aliq; inter
 uenit (uti etiã paulo añ dictũ est) cã legitima, hmõĩ ueneratiõis
 maioris, ut qm̃ sc̃tus ille, grad⁹ inferioris, est ipsi⁹ ecclie patro
 nus, aut qm̃ propẽsior est in illũ, pia ppli deuotio, aut qa bñ
 ficã ei⁹ uirtutẽ sensit urbs aliq; aut regio, ex miraculoꝝ opatio
 ne, ad manifestãdã illi⁹ gloriã, a dño illi pp̃lo exhibita, a q̃ uo
 luerit ipse deus hmõĩ sanctũ singulari honore coli, aut ob ali
 quã aliã cãm, a reãtitudine nõ aberrãtẽ. Proinde qd sæpenũ
 ro añ dictũ est, sc̃tos ipsos (quẽq; pro sui gradus & ordinis di
 gnitate) a nobis eẽ honorandos, intelligi sp uelim, ubi cãtera
 oĩa pari se hñt mō, & nõ intercedit causa aliqua rõnabilis, ob
 quã liceat, inferioris ordinis sc̃to cuipiã insigniorẽ deferre ce
 lebritatẽ. Et sc̃tã qdẽ ecclia in suis supplicatiõib⁹ publicis, ordi
 nẽ quẽdã certũ grad⁹, fortis ac dignitatis sc̃toꝝ; asseruat, haud
 tñ inuiolabilẽ, idcirco nobis p̃scripsit legẽ, eo quẽ in suis leta
 nijs cõstituit ordine, sanctos ipsos uenerandi, ut eos q̃ priore
 situ collocãt, honorati⁹, ceteros uero, inferiore cultu & mino
 re, qñq; debita occurrẽte cã, id secus fieri recte possit. ¶ Ne
 q; quispiã ea duci debet opinione, ampliorẽ uenerationẽ exte
 riorẽ, sancto cuiq; minoris dignitatis a pp̃lo exhibitã, præiu
 dicare

Cap. p̃cedẽti,

III

De veneratione Sanctorum.

dicere excellentiæ aut p̄fectioni alterius sancti, sublimiore e-
minentiâ p̄cellētis. Nō em̄ quippiā, ipsius **Abrahæ** detractū ē
claritudini & p̄statiâ, eo ipso, q̄ dñs cōtēplatione ipsius **Loth** **Gene. 19**
aliqd̄ b̄nificij ei & suis in liberatione ab ultricibus flāmis impē
derit. Neq̄ diminuta est ipsius **Dauid** p̄cellentiâ atq̄ sublimi
tas, ob idip̄m, q̄ **Salomon** filius eius ex diuina ordinatione tē
plū dño cōstruxerit, nō ipse **Dauid**. Demū neq̄ id ipsius **He-**
liæ derogat dignitati atq̄ sanctimonīæ, q̄ plura p̄ **Helisæū** q̄
p̄ ip̄m narrēt facta miracula, q̄nqdē nō sp̄ ex maioris p̄rogati-
ua sanctitatis cōferē a deo sc̄tis uirtus miraculoꝝ, cū de **B. Io-** **Matt. 11.**
hāne baptista (q̄ inter natos mulierū nō surrexit maior) scriptū
sit, q̄ tpe suæ p̄dicationis in **Iudæa**, signū fecit nullū, sed ex a- **Iohan. 11.**
liq̄ plerūq̄ alia causa, diuinæ qdē sapiētīæ cognita, nobis autē
ignota. Et hinc interdū, p̄ minoris gradus atq̄ ordinis sanctū
dignat̄ deus miracula opari, & nō eo tpe & loco p̄ aliū, subli-
mioris chori atq̄ cōfessus, q̄re nec irrationabilr̄ nōnunq̄ illi q̄
huic impēdit̄ honoratior cultus ab hoibus, q̄ etiā deo nō ē in-
gratus. Sigdē apud **Ezechielē**, nominatim exprimit deus tres **Ezedh. 14**
uiros iustos, **Noe**, **Danielē**, & **Iob**. ap̄ **Hieremiā** uero, **Mo-** **Hiere. 18**
ysen & **Samuelē**, q̄ nobis insinuet, nō minus eos esse in eterna
apud se memoria, q̄ **Abrahā**, **Isaac**, & **Iacob**, p̄cipuos patriar-
chas, inferiorisq̄ grad⁹ sc̄tōs, eque atq̄ p̄cellioris, sibi eē cordi et
curę. ¶ Demū neq̄ idētidē id reprobatiōe est dignū, q̄ sacer- **VI.**
dotes & ecclīæ ministri tēporale aliqd̄ p̄cipiāt emolumētū, in
uitæ p̄sentis subsidiū atq̄ subleuamē, ex pia oblatione populi
sc̄tōs colētis, modo hmōi p̄ceptio, rationabilr̄ & legitime, ac
citra cupiditatē prauūq̄ affectū fiat. Nēpe si p̄cipua ac potissi-
ma ecclīasticorū, festa sc̄tis celebratiū intētio, uersaret̄ circa lu-
crū pecuniariū aut cōmodū tēporale, planū est utiq̄ q̄ oino p̄
uerla foret illa, & summopere dānāda. Attamē hmōi, aliorū
opera, in meliorē partem semp̄ sunt interpretāda, atq̄ id unū
documentū, magnopere hic obseruandū, q̄ nemo facilis sit,
prop̄sus aut leuis, ad hūc uel illū ecclīæ ritū diutina cōsuetu-
dine probatū, temere reph̄dendū, sed existimet potius eū ob
rationabilē causam primo esse inductū, q̄uis illa eū lateat. **Qz**
si diligēt̄ causam moris illius aut usus antiqui perquesuerit
ab. ijs

LIBER SECVNDVS.

abijis q̄ rez̄ eccl̄asticarū sunt periti, inueniet eā demū rectā eē ac legitimā. Vbi uero attingere illam nō potest, nihilo secius se submittat cōmuni eccl̄iæ iudicio, & tuta incedet uia.

¶ Nō leuiter, ad nouorū sanctorū cultū esse profiliendū, neq; imagines, sub alia q̄ signorū rōne, uenerādas. **Ca. XVII**

I **D**ecimo septimo at loco, nos aduersarij hac adoriū obiectiōe. Nōnullos est inuenire, q̄ nimia leuitate induci & facili credulitate, eos tāq̄ sc̄tōs honorāt q̄ sc̄ti nō sunt, neq; ab eccl̄ia, sc̄tōrū catalogo ascripti. q̄d protecto nō minori piculo subijcit hominē, q̄ si eū q̄ sanctus est & habet, uenerari negligat. Hmōi aut̄ prophano cultu, ad q̄stū forsitan primū excogitato, hostis nī antiquus mixe in modū delectat, illic itidē sua tēdit retia & laq̄os, ut in sup̄stitionis errorē mltos inuoluat, utq; idolū erigat, ad q̄d uenerandū, undiq; cōcurrat. Inueniunt̄ & alij plerūq; q̄ ultra imaginis & picturæ sc̄tōrū effigiē, nō erigūt mētē suā, sed sc̄tis debitu honorē, illi statuarū impēdūt. Occurrūt etiā interdū alij, qui maiore afficiūt deuotiōe ad sc̄tū, cui⁹ imaginē uidēt elegāter exsculptā aut pulchri⁹ adornatā, q̄ ad eū cui⁹ nō est tā affabre effigiata imago, aut nō tāto decore adornata. Hi aut̄ oēs, sensibilibus adhærēt figuris, affixiq; manēt. Quare ad hęc declināda incōmoda, satius est (inquiūt) sc̄tōrū uenerationē oīno sustollere, & solū deū colere.

II ¶ Huic q̄dē obiectiōi reddēda est r̄nsio, neminē suo arbitratu aut nutu ad alicui⁹ sancti uenerationē debere prorūpere, sed ea in re, sedis aplicæ eccl̄iæq; catholice expectare iudiciū, & illi iā definito atq; determinato, se hūiliter submittere. Nepe q̄ cito credit, leuis est corde, & q̄ ad rumorē miraculi, ab aliq̄ recens inuento ex opiniōe uulgi sancto, facti, cōtinuo profilit ad nūcupāda illa uota p̄cesq; fundendas, quē tñ nō approbauit eccl̄ia sc̄tā, nimix credulitatis, inducentis eū ad p̄cipitē illā sc̄ti uenerationē, ppemodū sup̄stitioni cōiūctā, est inculand⁹, grauiq; pcena mulctandus. Nā in hmōi sc̄tōrū honoratiōe, prudenti maturatione opus est & cauta circūspectiōe, ne qcq̄ attentē añ toti⁹ eccl̄iæ sniam sup̄eare latā, aut sedis aplicæ sanctionē, decernentē illi publicos honores. Quippe eccl̄ia ipsa, a spū sc̄tō (q̄ ueritatis est spūs) re
gitur

Eccle. 19.